

ABANS DEL NAUFRAGI

Isidor Cònsul

Domènec Guansé, Abans d'ara. Retrats literaris. Introducció i edició de Josep Bargalló. Epíleg de Josep A. Baixeras. Edicions El Mèdol. Tarragona, 1994.
Domènec Guansé, De Maragall a l'exili. Assaigs de crítica literària. Introducció i edició d'Albert Manent. Edicions El Mèdol. Tarragona, 1994.

Primer abocaré una curiositat que encara em cou quan hi penso. Deu fer un parell d'anys que una veu amiga deixà enregistrat, al contestador del telèfon, un missatge impagable que informava d'uns exemplars posats a la venda, a la llibreria de l'Enciclopèdia Catalana, de l'edició que Proa havia tret d'Abans d'ara. Retrats literaris, de Domènec Guansé, el 1966. En un cul de magatzem havien trobat les restes de l'edició i oferien els exemplars a preus rebentats a qui vulgués endur-se'ls. No sé per quines raons no em va anar bé de passar pel carrer de la Diputació fins al cap de tres o quatre dies i, en arribar-hi, el niu era fullat i de les restes d'edició no en quedava ni l'ombra. Les dues dependents no se'n sabien avenir de l'èxit d'aquelles andròmines ni de la discreta corrua de gent que, com jo mateix, s'havien acostat a la llibreria a la percaça d'un dels volums. Les noies no sabien, és clar, que els retrats de Domènec Guansé, exquisit balanç literari d'un temps de plenitud, han estat molt temps una obra de consulta obligada i de trànsit sovintejat. Un d'aquests títols que, els qui no el teníem, comptàvem a trobar algun dia en una llibreria de vell i, mentrestant, el guardàvem xerocopiats d'alguna de les vegades que s'havia obtingut en préstec de qualsevol biblioteca pública.

L'anècdota és prou il·lustrativa i no cal afegir, doncs, que em sembla una iniciativa excel·lent que la tarragonina Edicions El Mèdol hagi decidit de reeditar Abans d'ara. Retrats literaris, obra cabdal d'un tarragoní il·lustre i, sobretot, un títol de pes en la bibliografia catalana

contemporània que, de feia anys, era pràcticament introbable.

PERFIL D'UN NOVEL·LISTA FRUSTRAT

Domènec Guansé (1894-1978) és un altre nom singular de la lleva d'escriptors (al costat dels Salvat-Papasseit, Josep M. de Sagarra, Miquel Llor...), de qui celebrem enguany el centenari del naixement. Ell de fet volia ser narrador i publicà novel·les i reculls de contes entre els primers anys vint i els darrers cinquanta. Tot i que no va aconseguir cap èxit espectacular, sembla clar que la doble ensulsiada de la guerra i l'exili frustraren una trajectòria de narrador introspectiu i psicologista, que s'anava consolidant progressivament i que valdria la pena de recuperar. També assajà el teatre, la biografia i la traducció, però on de fet sobresortí fou dins del periodisme cultural en la fecunda foguerada dels anys vint i trenta. Tutelat per Roviri i Virgili, el 1922 entrà a fer crítica de teatre a "La Publicitat", esdevingué responsable literari de "Revista de Catalunya" i fou col·laborador de "Mirador", "D'Ací i d'Allà", "Meridià", "La Rambla" i "L'Esquetlla de la Torratxa", entre altres. Va convertir-se en un observador amatent i perspicaç del moment literari que vivia Catalunya i s'adonà de la febre que envaïa la cultura catalana amb molta pressa per madurar. També va guardar impresos en els circuits de la memòria l'ambient literari i el clima d'optimisme d'aquella Barcelona en plena efervescència cosmopolita: una ciutat que glatia neguitosa i on feien xup-xup diferents tertúlies literàries i les publicacions on col·laborava. De la seva finor i intel·ligència com a crític en dóna fe el volum De Maragall a l'exili. Assaigs de crítica literària (1994), aplec de pròlegs i articles, editat a cura d'Albert Manent.

La prosa de Domènec Guansé era neta i precisa, refinada i poètica, vellutada i una de les millors del Noucents, segons que afirma Albert Manent. Trobà paradoxalment la millor forma en paratges de l'exili on publicà el contundent dietari Ruta d'Amèrica (Del carnet d'un exiliat) (1944) i la primera

edició del que després fou Abans d'ara. Retrats literaris. Apunto de passada que Ruta d'Amèrica (Del carnet d'un exiliat) s'acaba de publicar en un magnífic volum col·lectiu, París-Santiago de Xile, amb introducció, notes i edició a cura de Lluís Busquets i Grabulosa.

ELS RETRATS LITERARIS

L'actual edició d'Abans d'ara. Retrats literaris és, doncs, la tercera sortida d'una obra en metamorfosi des de 1947 fins a 1966. La primera versió es titulava Retrats Literaris, així en sec, i sortí a Mèxic, el 1947, a l'Editorial Catalònia que dirigia Avel·lí Artís i Balaguer, pare d'en "Tísner". El volum aplegava una galeria de vint-i-vuit retrats d'escriptors de pre-guerra i s'acomboiava d'un pròleg on el mateix Guansé s'encomanava, alhora que en remarcava les diferències, a Sainte-Beuve, crític francès del XIX i un dels dinamitzadors més coneguts del gènere.

Gairebé vint anys després, en la flamarada editorial dels seixanta, l'obra s'edita a Catalunya, a Edicions Proa, amb el nom Abans d'ara. Retrats literaris (1966). Guansé havia previst un títol més contundent, Abans del naufragi, però la conjuntura política aconsellà l'editor cap a la prudència i a convèncer l'autor de posar-hi un nom més innocent. De 1947 a 1966 el volum havia evolucionat i fou sotmès a una colla de canvis: s'amplia fins a cinquanta-quatre la galeria de referències (vint-i-dues de les quals, però, eren apunts i pinzellades encabits en el capítol Retrats breus), tres autors presents el 1947 desapareixen del volum, uns altres tres més es fonen en un retrat comú i s'hi canvien alguns paràgrafs.

L'edició actual assaja d'harmonitzar les dues anteriors. Parteix de la de 1966, incorpora els retrats que s'hi havien obviat i dóna, en cada cas, notícia dels canvis i retalls que es produeixen entre 1947 i 1966. Una bona empresa, sens dubte, que es veu un punt enterbolida per alguna badada, diguem-ne filològica. Poso per cas la cronologia de Foix o la citació incorrecta de

qualque obra literària.

L'avinentesa de l'edició, però, resulta inqüestionable i altament positiva. El lector copsarà la capacitat d'anàlisi de l'observador finíssim que fou Guansé, de la llibertat de moviments que adoptà com a retratista, de la penetració psicològica que demostra, de l'acoloriment de la llengua i, quan cal, de l'enorme talent de síntesi que és capaç de traginar. Amb aquell do, d'altra banda, de saber enlairar l'anècdota fins al nivell de la categoria i de presentar, en tota la seva esplendor, el panorama literari català abans del naufragi: una baralla amb atots de tanta força com Ruyra, Pous i Pagès, Prudenci Bertrana, Bofill i Mates, Josep Carner, Miquel Llor, J.V. Foix, Josep M. de Sagarra, Puig i Ferrater, Josep Pla i la resta d'una constel·lació brillant que donà a les lletres catalanes el moment més lluminós de tot aquest segle.

Isidor Cònsul